

כבר בדצמבר 1971 (במקביל לתזכיר שלי על קו ברי לב, שצוטט במאמר הקודם) אמר "קצין ערבי בכיר" כי ראיון לעיתון לבנוני:

"מה שנוגע לקו ברלין המפורסם — קו זה איננו דומה לקו זיגפריד או לקו מאזינו. הוא איננו אלא מערכת של מוצבים. ובמיקרה שיפי רצו קרבות רציניים, יאבד קו זה את חשיבותו האיסטרטגית כימעת לחלוטין." כל המחשבות והאשיות בדבר ערכו של הקו גם במלחמה של ממש — נמצאו רק בצד הישראלי.

כיוון שנאלצו להוריד מעל הפרק את כיבושם הדיי של המעוזים — לצורך צליחה מאסיבית, שתכלית תה כיבוש כל מיוחדת התעלה — היו המצרים צריכים לבחון דרכי-פעולה אלטרנטיביות. כך עלו על הפיתרון הנכון.

כפי שידעו לספר שאזלי וגאמסי, סמכו הדי מצרים על המעוזים ועל הדבקות המוכחת ו"חסרת-הפשר של צה"ל בקויהמים, כדי לשבש את כוחות אוגדת סיני.

זאת, לפחות למשך פרק-הזמן הנחוץ לשם הקמת

תוך 24 השעות הראשונות השיגו המצרים את המטרה המדינית של המלחמה

ראשי-גשר סבירים ולהורמת ציוד כבד אליהם, כדי שיוכלו להתגונן בעילות בפני התקפות-הנגד המאסיביות שינחיתו המלואים.

ממרומי הרמפות ומיגדלי-התצפית שלהם, חזו המצרים בכל תירגוליהם-התגבור של הטנקים החוברים אל המעוזים, וגם ביצעו תירגולים "רטובים" (עם אש חיה) באמצעות מארבים, שאותם ערכו המצרים מדי-פעם בי שיטחון.

עתה נותרה להם רק בעיית הלחימה בטנקים, "אלו פי המלחמה בבישה" של צה"ל. על כך התגברו באמצעות חיזוק מאסיבי, ללא תקדים, של מערך ה"ט" של המצרים. הפתיעו עליידי חימוש חיל-הרגלים שלהם באמצעי-נ"ט אישיים, בכמויות שהיו ללא-ספק חריגות ביותר — אפילו ביוחס לתקנים הסובייטיים — וכן עלי ידי אינדוקטרינציה ממושכת ומוצלחת, שתכליתה עקרי רת הפחד מפני הטנק. זאת, בתוספת אימונים מפרכים שהשיגו רמת-מומחיות בתיפעול הנשק, וממילא גם אמון וביטחון עצמיים אצל מתפעליו.

צייד הטנקים חינו

עתה היו המצרים צריכים לדאוג רק לכך, שעוד קודם להגעת הטנקים הישראליים לעמדותיהם, יחצו את התעלה חוליות "צייד-טנקים" רגליים בכמות מספקת ויתמקמו אל סמוך למעוזים, ליד פתחיהם, על ידי דרכים המובילות אליהם ואל רמפות-ההיפוי של הטנקים שבמרחקיהם מן המעוזים. את המעוזים עצמם לא התאמצו לכבוש מייד עם הצליחה, אלא רק כיתורם, כאשר בשלב הראשון מוסחים לצורך זה רק כוחות קטנים ביותר.

לאחר מעשה, הועלתה הטענה כי למעשה טוב שאיחר גונן בפריסת הטנקים לעמדותיהם הקדומות שבהתאם ל"שוכר יונים". בכך, אמרה רק הקטין את מיסרם הי טנקים שגפלו טרף לצייד-הטנקים המצריים האורבים ולמאצעי ה"ט" ארוכי-הטווח, אשר לקראתם לא היה צה"ל מוכן, והכוחות לא הוכשרו ולא אומנו להילחם בהם. לתמיכת הטענה מוסיפים את העובדה, שבגיורה הדרומית עלה ביד הכוחות להתפרס ספות או יותר לפי "שוכר יונים", וגם שם לא עלה בידיהם להדוף את המצרים.

בלא שתייחס לעצם היושר האינטלקטואלי והמקי

אחת המעלות של התוכנית המצרית היתה שהיא הכינה במיגבלות הצבא המצרי

צועי שבתרל זה של "מבט, לאחר", ברור שהטענה גופא מנוגדת גם כשלעצמה. אמנם שילוח בלימתה של אוגדת סיני נגרם, בסופו של דבר, בעיקר מפני שגונן לא הבחין בזמן, למה עשויים לגרום המעוזים ומה יהיה מחיר אינטישם מיד לפתיחת המלחמה. גם ברור שי המצאות הטנקים בעמדות לא היתה מנטרלת את ההפך תע שגרמו שיטות-הלחימה המצריות, או מנטרלת את קטלניותם של אמצעי ה"ט" המצריים, אף יש לקבל שהמצרים היו מוטיחים את הטנקים שבעמדות ומנחיתים עליהם ארטילריה, אולם ודאי הדבר, כי טנק הנמצא בעמדה וממתין לאוייב שיסתער עליו יהיה תמיד מוגן ויעיל לאין-ערוך מטנק המבקש להגיע לעמדה תוך חציית שטח רווי באמצעי-נ"ט, כאשר עמדתו המיועדת עצמה רוחשת צייד-טנקים והם ערוכים להשמידו בנועו לקראתם בשטח הפתוח.

טענתו של גונן היתה תופסת רק בתנאי אחד: אילו ניצל את איחורו לשם מניעת התי

מצב שניחתת עליו פלישה מאסיבית, ואילו עליו לעסוק, ראשית לכה, בשאלת הטיפול כי כמה מוצבים קודמים, חסרי כל ערך — ועוד לבחון את הפלישה בכללותה ולהגיב עליה לי אור השפעתה על אותם מוצבים; זאת, רק משום שהפלישה ההגנה הרישמית — אותה קיבל בצורתה — מושתתת עליהם או, לפחות, מכוונת אליהם.

חצי שעה איחור

זמן פטר עצמו מן הדילמה האופטיבית שמכתבי "הספר" ברגע שהחליט, בעיקרון, לאמץ ולהפעיל את תוכנית-ההגנה "שוכר-יונים".

לפי תוכנית זו, המעוזים אינם מסולקים מן השטח עליידי סיניים המייד, אלא נשארים במקומם ועוד מתוגברים ביחידות-הטנקים "שלהם", הנעות קדימה אל קויהמים מבסיסהן שב"המעוזים", ומשימתן הראשונה רי היתרה היא הגשת סיוע למעוזים — ולא לחימה "חופשית" בצליחה המצרית. באופן זה גזר גונן על עצמו מראש שלא יילחם בצליחה המצרית, אלא יתמקד בהגנת המעוזים, על חשבון הלחימה בצליחה ולמעשה — במי קומה.

לפי הפירסומים, קראה תוכנית זו לקידום חטיבת-נ"ט קים נוספת של אוגדת-סיני אל קויהמים, כך שתימצאנה שתי חטיבות לפנים ואחתי, כעתודה, מאחור. הטנקים של החטיבה התורנית שנמצאה אז בקו (לפי עיתונאים ברי-טיים היתה זו חטיבה 14, ומפקדה אל"מ אמנון רשף), הם שהיו אמורים לחבור אל המעוזים וכן לפעול בסמך כוח למעוזים, בעוד הטנקים של החטיבה השנייה (שי היתה לפי הפירסומים חטיבת אל"מ דן) תופסים עמדות חופיות עורפיות יותר וגם פועלים ב"אגרופים" — אז עדיין סברו שגם פלוגת-טנקים ראוייה לכינוי "כבד" זה. החטיבה העורפית (בפועל, יועדה לכך חטיבת אל"מ גבי) היתה ערוכה לפעול מן העורף, בין בשלמותה ובין בפיצול, לעיבוי המערך הקידמי, או למכות-נגד.

טעותו של גונן ביישום "שוכר יונים" התבטאה, כי ידוע, בכך, שאיחר לא להניע את חטיבת דן וגם לגדודי הקו של אמנון לא הורה להתקדם בזמן אל עמדותיהם המתוכננות — כלומר, מן התעוזים אל קו המעוזים. האיחור היה לכאורה קטן — שתיים למירב — אך, בנסיבות הן, היה זה איחור משמעותי. אילמלא היתה הגנת סיני נוטה מדי אל המעוזים ועל קויהמים ממש ואילו נשענה, כנדרש, על "קו הגבעות", כאשר מלפנים רק מסך של סיור ואחרונה, לא היה איחור זה גורם נזק של ממש. להיפך, אולי היה אפילו מועיל, באפשרו לפי קוד שיוני הערכות-כוחות של הרגע האחרון, עליפי שיוני המצב בפועל לעומת החזוי.

אבל כיוון שהלחימה התגונן בדיוק בחיערי כות של "שוכר יונים", נודעה לאיחור קטן זה משמעות רבה, כוחה לשלילה. להבנת הדבר, צריך שנפנה לעיקרי תוכנית-הצליחה המצרית.

המצרים סמכו על צה"ל

מאפינה הכללי המובהק ביותר של התוכנית ה מצרית, כמביצע צבאי, היה המעבר מלקחת סי כוץ קיצוני בשלב הראשון, להזרית מופלגת בשלבים הבאים. אינני מבין מה הכריזם קושרים לצליחה זו. מעולם לא תיכננו והתאמנו אנשים כה רבים, זמן כה ממושך, כדי להשיג כה מעט.

בזכות הצליחה המצרית ניתן דומר רק שני דברים: האחד, שפרישה השבילי המצרים לי הכר במיגבלותיהם ויפועו במיפתרתן — מה שזא הפחית במאום מעצם קיום המיגבלות ומי עוצמתן: האחר — מהם העריכו נכונה את תגובותיו של פיקוד הדרום, שתהינה בדיוק כפי שהיו ב"התשה", ושתתבססנה בעיקרן על דבקות פזית עיקשת בקויהמים, תוך קידום הטנקים ופזיצוה לחזון יחידות קטנות, הנעות בכיוון המעוזים והסוללה על דרכים ידועות, אז עמדות קידמיות מתוכננות — שמיקומן היה ידוע למצרים — תוך הסתמכות על כלי יכולתו של הטנק לבדו, הנזחם בנא ש"יפורבל" בתופסת של חי"ר או בסיוע ארטילרי משי מעות.

מן התיאורים השונים שפורסמו ממקורות מצריים, או בהסתמך עליהם, ניתן לסבור כי עד למועד כלשהו, כנראה אישם ב-1972, עדיין חיבבו המצרים את כיבוש המעוזים מייד לצליחה, אבל אז אירע שיוני.

משום-מה, יש כאלה הסוברים כי המשאבים המצריים, בייחוד בכוח-אדם, אינם מוגבלים, ולא היא. כידוע, מצטיין הצבא המצרי בדקדקנות ולוקה בי חשבון, לצורך התיכנון, כל אפשרות הנראית-לעין. לכן, יהיה להניח כי המצרים לא סמכו על כך שהמעוזים יהיו מדוללים וחסרים אלא שכולם — כלומר, כל 30 המקוריים — יהיו מאוישים וגם מצויידים כיאות.

לצורך כיבוש מהיר של מערך כזה, היה עליהם להקצות לפחות גדוד אחד לכל מעוז — כדומר, בפריסה 30 גדודים, שהם 10 חטיבות, שהן שלוש אוגדות.

השקעת כוח עצום כליכך רק לשם כיבוש המעוזים היתה — והינה — הרבה מעבר ליכולתם של המצרים, ומה גם שכבוש זה נחוץ היה להם בעיקר מנימוקי יוק רה, ולשם שבידת "מתחם הפחד". ראוי שנדע, כי המצרים מעולם לא ראו את קו ברלין כמיכוש של ממש בפני צליחה מאי מיבית.

חיילים מצריים בקו ברלין

קדמותם של המצרים אל שטחי ההריגה שהכין להם חיליהם-הרגלים המצריים.

אבל בפועל לא עשה כן, אלא הורה אותם לנוע אל קו המים, במגמה שיתפרסו לפי "שוכר יונים" — רק במאחר. כך, במקום שיקדמו הטנקים את החי"ר הי מצרי, קידם חי"ר זה אותם והטנקים ספגו כל מה שהיה בידיו בתוספת לכל מה שהיו סופגים ממילא, גם אילו הקדימו את המעוזים.

כלא שנפחית משהו מן הקביעה, שעצם פריסת הכר חות להגנה לפי "שוכר יונים", בסמוך למעוזים ולקו המים, היתה שגיאה חמורה, הרי ודאי שאיחור ביצוע "שוכר יונים", כפי שהתבטא בקידום של הטנקים לי אותם מקומות ובאותה פריסה גרועה רק לאחר הצליחה ולא קודם לה, לא הועיל אלא רק החמיר את האבידות ואת שחיקת כוחותיה של אוגדת סיני.

גונן שגה בתחליטו להגן על סיני בדיוק לי פי "שוכר יונים" — והחמיר הטא על פשע כי כך, שגם את התכנית הגרועה הזאת ביצע כי אופן שזא ניטרל את מיגרעותיה, אלא עוד חיזקן. במקום שיעסוק בחישובי מניעת אפקרי ציה, היה גונן חייב להניע את המצרים לעמי דותיהם ככר בכורך — וגם חבל שאדברט מנדר דר ז"ל לא נשמע לאותם מקצינים, שיעצוהו לי נצי "חורים" כפקודה שקיבל ולקדם-למעשה את המצרים לעמדותיהם בזמן הנכון, והמרות החלטת גונן.

המצרים ניצחו

א כל לכך צורך מעשי שהוא, אין הוויכוח בדבר איחור ביצוע "שוכר יונים" בעל משמעות רבה. כי פועל, הרי כל מה שקרה ליד המעוזים ובגינם היה קורה בלא הכי, כך שכל תועלת אשר היתה צומחת מקרי דומס-בזמן של הטנקים היתה נשטפת ונעלמת בלחימה ליד המעוזים ואליהם.

על אף אי-מעשיותה, העלינו נקודה זו לשני צרי כים: ראשית, להדגים כיצד מתרצים כישלונות או שגרי אות בדיעבד ותוך היתלות בתירוצים קלושים, הנגועים באלמנט שולי; ושנית, להמחשת הסיכון העצום שנטלו המצרים על עצמם בהחליטם לתקוף כפי שתקפו, הרי כחטיבה-שערה היה בינם לבין כישלון טוטלי: די היה שאיוושהי הנחה, עליה בנו, היתה מתמוטטת, כדי שי תבואם שואה.

אך, כידוע, מנעו המצרים את מפתח-שכי כוח והפכוה הישג צבאי, שנעשה אחר כך ני צחון מדיני מזהיר.

הדבר עלה בידם משום שכוחות פיקוד הדרום, תחת גונן, מילאו במדויק את התפקיד שייעדו להם המצרים, משום שצה"ל לא היה בנוי ומאורגן כראוי למלחמה, אבל בעיקר עקב אי-מספיקות מצביאותו של גונן, אשר אחד ממרכיביה הראשיים התבטא בדבקותו המוגזמת בי תפיסת-ההגנה של ברלין.

במאמר הבא, ננסה לבחון איך נראו הדברים האלה בשטח ובמצאות.

המאמר הבא: "היומיים שהכריעו בדרום" (67 באוקטובר).